

Actualisatie kerndoelen mens en maatschappij in volle gang

EEN STUK VAN DE PUZZEL VAN HET FUNDEREND ONDERWIJS

Druk zijn ze zeker: de leraren, vakexperts en curriculumexperts die de kerndoelen voor mens en maatschappij actualiseren. Een brede advieskring bestaande uit vertegenwoordigers van belangrijke onderwijspartijen kijkt mee. Hoe pakken ze zo'n belangrijke klus samen aan? "We zitten hier in het belang van de leerling."

De kerndoelen mens en maatschappij zijn echt toe aan een opfrisbeurt, zegt voorzitter Marcel Elsenaar, lid van de advieskring vanuit LERVO. "De laatste herziening was achttien jaar geleden en intussen heeft de wereld bepaald niet stilgestaan."

Dat blijkt ook wel uit de vele uitdagingen in de **startnotitie** die het kerndoelenteam voor de actualisatie heeft meegekregen: meer samenhang met andere leergebieden en basisvaardigheden, meer ruimte voor verschillende perspectieven op maatschappelijke thema's, meer zichtbare vakvaardigheden, meer doorgaande leerlijnen van po naar vo en vooral: meer houvast voor leraren.

"Aan dat laatste is bij mij op school echt behoefte", zegt leraar primair onderwijs Jeroen van Ginneken, die lid is van het kerndoelenteam. "We zoeken al een tijdje naar een manier om de mens- en maatschappijvakken geïntegreerd aan te bieden, maar de huidige kerndoelen zijn niet concreet genoeg om hier invulling aan te geven. Ook mis ik de samenhang tussen ruimte en tijd."

Meer handvatten

Dat er verschillende verbeterlagen in één keer moeten plaatsvinden, maakt het best ingewikkeld, vertelt Marcel, die in de advieskring zit namens het Expertisecentrum levensbeschouwing en religie LERVO. "Zou het kerndoelenteam alle nieuwe thema's zomaar toevoegen, dan zitten we straks met een overladen programma. Er moeten echt keuzes gemaakt worden en dat vraagt ook om een nieuwe ordening."

"Wat het ook makkelijker gaat maken, is dat de kerndoelen voor po en onderbouw vo – voor het eerst! - in samenhang worden ontwikkeld."

DIONNE ZELDENRIJK

procesregisseur actualisatie kerndoelen mens en maatschappij

JANNET VAN DRIE

lid van kerndoelenteam en vakexpert en universitair hoofddocent bij de Interfacultaire Lerarenopleidingen van de Universiteit van Amsterdam

JEROEN VAN GINNEKEN

lid van kerndoelenteam en leraar primair onderwijs

MARCEL ELSENAAR

lid van advieskring namens Expertisecentrum levensbeschouwing en religie LERVO

Daar komt bij dat de kerndoelen concreter omschreven moeten worden voor leraren. "We doen ons best om in de nieuwe kerndoelen duidelijker te omschrijven wat we leerlingen zien dóen", zegt procesregisseur Dionne Zeldenrijk, die het werk van het kerndoelenteam en de advieskring begeleidt. "Onze hoop is dat we leraren op die manier meer handvatten geven om de kerndoelen te vertalen naar onderwijs."

Wat het ook makkelijker gaat maken, is dat de kerndoelen voor po en onderbouw vo – voor het eerst! - in samenhang worden ontwikkeld. "Met doorlopende leerlijnen heeft een leraar in de brugklas straks beter zicht op wat kinderen in het primair onderwijs al hebben geleerd", verwacht Jannet van Drie, een van de vakexperts in het kerndoelenteam.

Ook zullen leerlingen met minder verschillen in kennis en vaardigheden de brugklas binnenkomen. Daardoor hoeven leraren minder vaak 'bij nul' te beginnen en kunnen ze sneller aan de slag met de leerstof van de brugklas.

Multiperspectiviteit

Een centraal begrip in de geactualiseerde kerndoelen wordt 'multiperspectiviteit': de wereld kunnen duiden vanuit verschillende vakbrillen en verschillende perspectieven op de werkelijkheid. Vaak is het niet eenvoudig om over zo'n centraal begrip overeenstemming te bereiken als iedereen met vakinhoudelijke opvattingen erover kan meedenken. En dan is mens en maatschappij óók nog eens een leergebied dat is samengesteld uit verschillende schoolvakken die elk hun eigen taal en tradities hebben. Maar de samenwerking verloopt heel constructief, volgens Dionne: "Zowel binnen het kerndoelenteam als met de advieskring die feedback geeft en reflecteert op alle tussenproducten."

In gesprek

Voor een deel komt dit doordat er een werkwijze wordt gevolgd die in eerdere herzieningstrajecten zijn waarde heeft bewezen. Voor een ander deel komt het door de manier waarop dit kerndoelenteam en deze advieskring samenwerken. Jeroen: "In het kerndoelenteam zijn we als leraren po, leraren vo en vakexperts echt met elkaar in gesprek. Dat is af en toe complex, maar wel heel mooi. In het po en vo wordt er vaker over elkaar gesproken dan met elkaar. Door nu met elkaar aan kerndoelen te werken gaan we veel meer uit van wat we gezamenlijk hebben en wat ons verbindt. Dat maakt het veel makkelijker om aan de doorgaande lijn po-vo te werken."

Zo gaat de actualisatie in zijn werk

In acht tweedaagse bijeenkomsten werken de leden van het kerndoelenteam mens en maatschappij stapsgewijs toe naar een volledige set geactualiseerde conceptkerndoelen en een toelichtingsdocument. Ze maken eerst een karakteristiek van het vakgebied (*wat is de essentie van mens en maatschappij?*), gevolgd door een raamwerk voor de conceptkerndoelen. Daarna werken ze een selectie van de conceptkerndoelen uit en vervolgens de hele set conceptkerndoelen. De advieskring kijkt op vaste momenten naar deze (tussen)producten mee. Dat doen zij aan de hand van adviesvragen van het kerndoelenteam. De leden van de advieskring consulteren bij die gelegenheid hun achterban. De reacties worden verwerkt in een advies aan het kerndoelenteam. Het kerndoelenteam gebruikt dit advies in het vervolg van de opdracht.

Belang van de leerling

In de advieskring heerst een vergelijkbare sfeer, zegt Marcel. "We zitten hier met heel veel experts en vertegenwoordigers van sectoren en maatschappelijke organisaties. Maar we vinden het allemaal belangrijk om in het belang van de leerling mee te werken aan een nieuw geheel, in plaats van op te komen voor ons eigen 'stukje'. We zijn dit traject dan ook begonnen met een socratisch gesprek over de vraag: hoe kunnen wij als advieskring het kerndoelenteam het beste helpen? We gooien onze adviezen bijvoorbeeld niet zomaar over de schutting, maar gaan hierover met het kerndoelenteam in gesprek."

Praktische adviezen

De advieskring geeft het kerndoelenteam feedback op een aantal tussenproducten, in totaal drie keer. Daarvoor geeft het kerndoelenteam de advieskring vragen mee over de tussenproducten die zij opleveren. "Omschrijft deze karakteristiek goed genoeg waar mens en maatschappij in de kern over gaat? Vindt de advieskring ook dat het begrip 'multiperspectiviteit' een centrale plaats verdient? Dat soort vragen", zegt Dionne. Ook over de eerste conceptkerndoelen had het kerndoelenteam heel wat vragen aan de advieskring. "Vakgerichte vragen, over geschiedenis bijvoorbeeld, maar ook meer algemene, zoals: hoe verdelen we de kerndoelen over po en vo?", zegt Dionne. "We kregen van de advieskring een rapport terug met veel praktische verbetervoorstellen, zoals: 'kies betere handelingswerkwoorden'. Maar ook het algemene advies om keuzes te durven maken en daarmee overladenheid te voorkomen."

Check

"Het was fijn om van de advieskring te horen dat we als kerndoelenteam op de goede weg zitten", vindt Jannet. "Veel adviezen waren direct bruikbaar. We hebben bijvoorbeeld meteen een bijeenkomst gewild aan het gebruik van handelingswerkwoorden, met als gevolg dat de doelen nu een stuk duidelijker zijn geformuleerd. Ook merkten we aan de reactie van de advieskring dat sommige dingen anders overkwamen dan wij hadden bedoeld. Zo hadden we heel erg ons best gedaan om niet te veel door een 'Europese bril' te kijken en dan zie je in de reactie van de advieskring dat dit op papier anders overkomt. Dus het is waardevol om dat te checken."

Puzzel

De advieskring begrijpt dat de aard van het leergebied mens en maatschappij het kerndoelenteam voor uitdagingen stelt, zegt Marcel: "Aan de ene kant wil je aansluiten bij de vakleraar in het vo, aan de andere kant bij de breder opgeleide leraren in het po. Aan de ene kant wil je de kern van het leergebied in samenhang vormgeven, aan de andere kant wil je

dat de vakken zich blijven herkennen, want niet alle scholen gaan in een leergebied werken. En dan wil je ook nog zorgen voor een goede aansluiting op de nieuwe conceptkerndoelen voor burgerschap en andere leergebieden zoals mens en natuur en kunst en cultuur. Want mens en maatschappij is uiteindelijk een stukje binnen de hele puzzel van het funderend onderwijs.”

Samen keuzes maken

Wat is het belangrijkste advies dat de advieskring het kerndoelenteam wil meegeven in de aanloop naar de derde en laatste adviesronde in juni? Marcel: “Ik zou zeggen: maak het leergebied betekenisvol en samenhangend voor leerlingen, maar ook uitvoerbaar en dus niet te overladen voor leraren.” Dionne: “In feite zegt de advieskring: maak keuzes en betrek ons bij die keuzes. We spiegelen onze ideeën aan verschillende organisaties in de advieskring: dit is de richting die we opgaan, kunnen jullie je daarin vinden? Leraren zijn van harte welkom om via organisaties, die zijn vertegenwoordigd in de advieskring, mee te denken. In de laatste adviesronde focussen we op de vraag: staat in deze conceptkerndoelen nu precies wat we bedoelen? Dan kunnen we in het najaar een complete set conceptkerndoelen plus toelichting presenteren. Daarna kunnen scholen ze in de [praktijk gaan beproeven](#).”

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen rond de kerndoelen mens en maatschappij?

Kijk dan op www.actualisatiekerndoelen.nl. Je kunt je hier ook aanmelden voor automatische updates. Overkoepelende informatie is te vinden op www.slo.nl/actualisatie.

Meer informatie

www.slo.nl/actualisatie

Per leergebied zijn webplatforms beschikbaar die je op de hoogte houden: www.actualisatiekerndoelen.nl. Je kunt je hier ook aanmelden voor automatische updates.

